



YENGIL SANOAT TARMOQLARIDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Sharafuddinova Madinaxon Isomuddin qizi

Andijon mashinasozlik instituti

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Egamberdiyev Shavkatbek

Andijon mashinasozlik instituti

Iqtisodiyot yo'nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola yengil sanoat tarmoqlarida tadbirkorlikni rivojlantirish yo'nalishlariga bag'ishlangan. Maqolada yengil sanoatning iqtisodiy ahamiyati, uning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirishdagi roli tahlil etiladi. Yengil sanoatning innovatsion rivojlanishiga, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga e'tibor qaratilgan. Shuningdek, maqolada tadbirkorlikni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy, huquqiy va institutsional sharoitlar hamda davlat tomonidan ko'rsatiladigan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari haqida ma'lumot beriladi. Natijada, maqola yengil sanoat korxonalarida tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: xalqaro hamkorlik, innovatsiyalar, raqobatbardoshlik, iqtisodiy barqarorlik, ta'lim, malaka.

Kirish. Yengil sanoat, iqtisodiyotning muhim tarmog'i bo'lib, uning iqtisodiy ahamiyati ko'plab jihatlarni o'z ichiga oladi. Yengil sanoat asosan kiyim-kechak, poyabzal, to'qimachilik, kosmetika va boshqa kundalik iste'mol mollari ishlab chiqarish bilan shug'ullanadi. Ushbu tarmoq nafaqat mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini



ta'minlashda, balki ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda ham muhim rol o'ynaydi. Yengil sanoat ko'plab ish o'rinlarini yaratadi. Bu tarmoqda ishlaydigan xodimlar soni millionlab bo'lishi mumkin. Ish o'rinlari yaratish orqali yengil sanoat aholining bandligini oshiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Ishchilar uchun barqaror daromad manbai bo'lishi, ularning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Bu esa o'z navbatida, iste'mol talabining ortishiga va iqtisodiy o'sishga olib keladi. Yengil sanoat mamlakatning iqtisodiy o'sishiga katta hissa qo'shadi. Ushbu tarmoqning rivojlanishi, ishlab chiqarish hajmining oshishi va eksport imkoniyatlarining kengayishi orqali mamlakatning yalpi ichki mahsuloti (YIM) oshishiga xizmat qiladi [1]. Yengil sanoat mahsulotlari, ayniqsa, eksport uchun jozibador bo'lib, xorijiy valyuta kirimlarini oshiradi.

Yengil sanoat innovatsiyalar va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga intiladi. Korxonalar raqobatda ustunlikka ega bo'lish uchun yangi materiallar, ishlab chiqarish jarayonlari va dizaynlarni ishlab chiqishga harakat qiladilar. Bu esa nafaqat mahsulot sifatini oshirishga, balki ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini ham oshirishga yordam beradi. Innovatsion yondashuvlar orqali yengil sanoat ekologik toza va barqaror mahsulotlar ishlab chiqarishga qaratilgan tadqiqotlarga ham e'tibor qaratmoqda. Yengil sanoat mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Mahalliy korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar aholi tomonidan afzal ko'riladi, chunki ular ko'pincha sifatli va narxi raqobatbardosh bo'ladi. Mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash orqali davlat iqtisodiyotining mustaqilligi oshadi va xorijiy mahsulotlarga bo'lgan bog'liqlik kamayadi [2]. Yengil sanoat korxonalari ijtimoiy mas'uliyatni o'z zimmasiga olishlari zarur. Bu nafaqat ishchilarni himoya qilish, balki atrof-muhitga zarar yetkazmaslik va jamiyatga foyda keltirishni ham o'z ichiga oladi. Masalan, barqaror ishlab chiqarish amaliyotlarini joriy etish orqali korxonalar atrof-muhitni himoya qilishga hissa qo'shadilar. Bunday yondashuvlar iste'molchilar orasida brendga bo'lgan ishonchni oshiradi.



Yengil sanoat raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga intiladi. Raqobat kuchli bo'lganda, korxonalar sifatni yaxshilashga va narxlarni pasaytirishga majbur bo'ladilar. Bu esa iste'molchilarga foyda keltiradi va bozorni yanada rivojlantiradi. Raqobatbardoshlik yengil sanoat korxonalarini innovatsion yechimlarni izlashga undaydi va natijada yangi texnologiyalar va mahsulotlar paydo bo'ladi.

Yengil sanoat xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Mamlakatlar o'rtasida savdo aloqalari o'rnatish orqali yengil sanoat korxonalari yangi bozorlarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladi. Xalqaro savdo orqali mamlakatlar o'z mahsulotlarini eksport qilish va xorijiy mahsulotlarni import qilish orqali iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashadi.

Yengil sanoat sohasida malakali mutaxassislar tayyorlash muhimdir. Ta'lim tizimi yengil sanoat ehtiyojlariga mos ravishda yangilanib borishi zarur. Mutaxassislar uchun malaka oshirish kurslari va treninglar tashkil etish orqali korxonalar o'z xodimlarining bilim va ko'nikmalarini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa ishlab chiqarish jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Davlat tomonidan yengil sanoatni rivojlantirishga qaratilgan siyosatlar muhimdir. Davlat subsidiyalar, soliq imtiyozlari va boshqa qo'llab-quvvatlash mexanizmlari orqali yengil sanoat korxonalarini rag'batlantirishi kerak. Bunday chora-tadbirlar korxonalar faoliyatini kengaytirishga, yangi ish o'rinlari yaratishga va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yordam beradi.

Yengil sanoat iqtisodiyotning muhim tarmog'i bo'lib, uning iqtisodiy ahamiyati juda katta. Ish o'rinlarini yaratishdan tortib, innovatsiyalarni joriy etishgacha, mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlashdan raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga qadar ko'plab jihatlar mavjud. Yengil sanoatning rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlaydi va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, davlat siyosati va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yengil sanoatning kelajagini belgilovchi omillar sifatida ahamiyat kasb etadi [3]. Barcha bu jihatlar



birgalikda yengil sanoatni rivojlantirishga xizmat qiladi va mamlakatning iqtisodiy farovonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Yengil sanoat korxonalari mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmog'i bo'lib, u nafaqat ish o'rinlari yaratishda, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Ushbu soha tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirishi zarur. Quyida yengil sanoat korxonalarining tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun amalga oshirishi kerak bo'lgan asosiy yo'nalishlar keltiriladi.

Innovatsiyalar va texnologiyalarni joriy etish. Yengil sanoatda innovatsiyalarni joriy etish tadbirkorlik faoliyatini kengaytirishning muhim omillaridan biridir. Korxonalar yangi texnologiyalarni qo'llash orqali ishlab chiqarish jarayonlarini samarali tashkil etishi va mahsulot sifatini oshirishi mumkin. Innovatsion yondashuvlar yordamida yangi materiallar, dizaynlar va ishlab chiqarish usullarini ishlab chiqish orqali korxonalar raqobatbardoshligini oshiradi. Amalga oshirish choralari:

- ❖ Tadqiqot va Rivojlantirish bo'limlarini tashkil etish - korxonalar o'z ichida tadqiqot va rivojlantirish bo'limlarini tashkil etib, yangi mahsulotlar va texnologiyalar ustida ishlashlari kerak.
- ❖ Hamkorlik - oliy o'quv yurtlari, ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlik o'rnatish orqali innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish.
- ❖ Texnologik yangiliklar - yangi texnologiyalarni joriy etishda davlat tomonidan beriladigan subsidiyalar va imtiyozlardan foydalanish.

Ijtimoiy mas'uliyat. Yengil sanoat korxonalari ijtimoiy mas'uliyatni o'z zimmasiga olishlari lozim. Bu nafaqat ishchilarning mehnat sharoitlarini yaxshilash, balki atrof-muhitga zarar yetkazmaslik va jamiyatga foyda keltirishni ham o'z ichiga oladi. Amalga oshirish choralari:



❖ Ishchilar uchun sharoitlar yaratish - ishchilarning mehnat sharoitlarini yaxshilash, ularning malakasini oshirish va xavfsiz ish muhitini ta'minlash.

❖ Ekologik mas'uliyat - ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishga e'tibor qaratish va atrof-muhitni himoya qilish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish.

❖ Jamiyatga hissa qo'shish - mahalliy hamjamiyatlarga yordam berish, ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish.

Mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash. Mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish yengil sanoat korxonalarining barqarorligini ta'minlaydi. Mahalliy mahsulotlarga talabni oshirish orqali korxonalar o'z ishlab chiqarishini kengaytirishi mumkin. Amalga oshirish choralari:

❖ Mahalliy resurslardan foydalanish - mahalliy xom ashyoni ishlatish orqali ishlab chiqarishni yanada tejamkor qilish.

❖ Mahalliy brendlarni rivojlantirish - mahalliy brendlarni qo'llab-quvvatlash, ularni reklama qilish va iste'molchilar orasida tanitish.

❖ Savdo tarmoqlarini kengaytirish - mahalliy savdo tarmoqlarini rivojlantirish va mahalliy mahsulotlarni sotishda yordam berish.

Ta'lim va malaka oshirish. Yengil sanoat korxonalari malakali mutaxassislarni tayyorlashga e'tibor berishlari zarur. Malakali ishchilar ishlab chiqarishni yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Amalga oshirish choralari:

❖ Malaka oshirish kurslari - korxonalarda malaka oshirish kurslarini tashkil etish, xodimlarning bilim va ko'nikmalarini oshirish.

❖ Oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik - oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik o'rnatib, talabalarni amaliyotga jalb qilish.



❖ Treninglar va seminarlar - xodimlar uchun muntazam ravishda treninglar va seminarlar tashkil etish.

Raqobatbardoshlikni oshirish. Yengil sanoat korxonalari raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga intilishi kerak. Raqobat kuchli bo'lganda, korxonalar sifatni yaxshilashga va narxlarini pasaytirishga majbur bo'ladilar. Amalga oshirish choralari:

❖ Sifat nazorati - mahsulot sifatini nazorat qilish tizimini joriy etish, sifatni oshirish uchun doimiy ravishda ishlash.

❖ Mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash - mijozlar bilan aloqalarni yaxshilash, ularning ehtiyojlariga mos mahsulotlar taklif qilish.

❖ Marketing strategiyalarini rivojlantirish - raqobatchilarni o'rganish va marketing strategiyalarini rivojlantirish orqali bozorda o'z o'rnini mustahkamlash.

Xalqaro hamkorlik. Yengil sanoat korxonalari xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega [4]. Mamlakatlar o'rtasida savdo aloqalari o'rnatish orqali yengil sanoat korxonalari yangi bozorlarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladi. Amalga oshirish choralari:

❖ Xalqaro ko'rgazmalar va forumlarda ishtirok etish - yengil sanoat korxonalari xalqaro ko'rgazmalar va forumlarda ishtirok etib, yangi hamkorlik imkoniyatlarini qidirishi kerak.

❖ Eksport imkoniyatlarini kengaytirish - eksport uchun mahsulotlarni tayyorlash va xorijiy bozorlarga chiqish strategiyalarini ishlab chiqish.

❖ Xalqaro standartlarga moslashuv - mahsulotlarni xalqaro standartlarga mos ravishda ishlab chiqarish va sertifikatlashtirish.



Davlat siyosati va qo'llab-quvvatlash. Davlat tomonidan yengil sanoatni rivojlantirishga qaratilgan siyosatlar muhimdir. Davlat subsidiyalar, soliq imtiyozlari va boshqa qo'llab-quvvatlash mexanizmlari orqali yengil sanoat korxonalarini rag'batlantirishi kerak. Amalga oshirish choralari:

- ❖ Subsidiyalar va imtiyozlar - davlat tomonidan yengil sanoat korxonalariga beriladigan subsidiyalar va soliq imtiyozlarini kengaytirish.
- ❖ Investitsiya dasturlari - yengil sanoatga investitsiya kiritishni rag'batlantiruvchi dasturlarni ishlab chiqish.
- ❖ Moliya tashkilotlari bilan hamkorlik - moliya tashkilotlari bilan hamkorlik o'rnatib, kredit olish imkoniyatlarini kengaytirish.

Marketing strategiyalarini takomillashtirish. Yengil sanoat korxonalari marketing strategiyalarini takomillashtirib, iste'molchilar orasida o'z brendini tanitishi zarur. Yaxshi marketing strategiyasi orqali mahsulotlarni sotishni oshirish mumkin. Amalga oshirish choralari:

- ❖ Raqamli marketing - raqamli marketing vositalaridan foydalanib, internetda brendni tanitish.
- ❖ Ijtimoiy tarmoqlar - ijtimoiy tarmoqlarda faol bo'lish va mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlash.
- ❖ Reklama kampaniyalari - mahsulotlarni reklama qilish uchun samarali kampaniyalar o'tkazish.

Barqaror ishlab chiqarishni rivojlantirish. Barqaror ishlab chiqarishni rivojlantirish yengil sanoat korxonalarining kelajagi uchun muhimdir [5]. Bu atrof-muhitga zarar yetkazmasdan, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Amalga oshirish choralari:



- ❖ Ekologik toza texnologiyalar - ekologik toza texnologiyalarni joriy etish orqali atrof-muhitga zarar yetkazmaslik.
- ❖ Qayta tiklanadigan energiya manbalari - qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishni rag'batlantirish.
- ❖ Ishlab chiqarishda resurslardan tejamkor foydalanish - xom ashyo va energiya resurslarini tejamkor ishlatishga e'tibor berish.

Yengil sanoat korxonalari tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirishi zarur. Innovatsiyalarni joriy etish, ijtimoiy mas'uliyatni o'z zimmasiga olish, mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash, ta'lim va malaka oshirish, raqobatbardoshlikni oshirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, davlat siyosati va qo'llab-quvvatlash, marketing strategiyalarini takomillashtirish hamda barqaror ishlab chiqarishni rivojlantirish ushbu yo'nalishlardir. Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali yengil sanoat korxonalari nafaqat o'z faoliyatini kengaytiradi, balki mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, yengil sanoat korxonalarida tadbirkorlikni rivojlantirish yo'nalishlari mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy hayotida muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada ko'rib chiqilgan innovatsiyalar, texnologiyalarni joriy etish, mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy mas'uliyat kabi yo'nalishlar, yengil sanoatning raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Shuningdek, ta'lim va malaka oshirish, marketing strategiyalarini takomillashtirish, xalqaro hamkorlik va barqaror ishlab chiqarishni rivojlantirish kabi tadbirlar, tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Natijada, ushbu yo'nalishlarni amalga oshirish orqali yengil sanoat korxonalari nafaqat o'z raqobatbardoshligini oshiradi, balki jamiyat uchun ijtimoiy va iqtisodiy foyda keltiradi. Kelajakda bu sohada yanada rivojlanish uchun davlat siyosati va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish zarur. Yengil



sanoatning barqaror va innovatsion rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. .M.S.Jamoliddinova. To‘qimachilik sanoatining rivojlanish tendensiyalari // Scientific Impulse: Vol. 1 No. 11 (2023)
2. O.Oxunova, O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatini modernizatsiya qilishda klaster yondashuvi // Innovations in Technology and Science Education, 2(16), , (2023), 440–449.
3. O.A. Davronov. To‘qimachilik sanoatini rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologi-yalar” ilmiy-elektron jurnali. №1, yanvar-dekabr, 2016. –198
4. Ch.G. Nosirova. O‘zbekiston respublikasi to‘qimachilik sanoatini rivojlanishdagi asosiy parametrelarni va tendensi-yalarni o‘rganish. Journal of AdvancedResearch and Stability // Volume: 02 Issue: 07| July -2022.
5. Шарафуддинова М. И. РОЛЬ ПЕРЕПОДГОТОВКИ И ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ КАДРОВ В ПОВЫШЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – Т. 3. – №. 26. – С. 99-103.
6. E.A.Muminova. To‘qimachilik sanoati korxonalarida innovatsion-investitsion faoliyatni boshqarish yo‘nalishlari. “Iqti-sodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2021. –156 b